

η λογοτεχνία στην αλεξανδρούπολη

έκθεση βιβλίου

Διοργάνωση:

Βιβλιοπωλείο ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ
Ανδρέας & Κούλα Καφετζή

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΧΑΙΟΦΙΛΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ Ν. ΕΒΡΟΥ

Φιλολογική επιμέλεια:
Θανάσης Β. Κούγκουλος

ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΑΙΟΦΙΛΩΝ
Λ. Δημοκρατίας 335 - Αλεξανδρούπολη

28 ΙΟΥΝΙΟΥ - 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 2003
Ώρες λειτουργίας:
10.30 - 13.30 & 18.30 - 21.30

Παπασωτηρίου
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Εν-τόπια κείμενα της Αλεξανδρούπολης

Η ευρωπαϊκή και αμερικάνικη φιλολογική βιβλιογραφία ασχολήθηκε με τον χώρο στη λογοτεχνία ήδη από τις αρχές του 1970, προσπαθώντας να αποτυπώσει τις συνιστώσες του αστικού και μοντέρνου μυθιστορήματος (urban novel). Αντίθετα, η ελληνική κριτική έδειξε αρκετή καθυστέρηση στην πρόσληψη παρόμοιου προβληματισμού. Η παράμετρος του τόπου σχεδόν αγνοήθηκε, αν και ολόκληρη η ελληνική ηθογραφία του 1880 συνδιαλέγεται με την εντοπιότητα και την ιδιαίτερη πατρίδα του συγγραφέα, όχι πάντοτε μόνο ως σκηνικό αλλά και ως ξεχωριστό αυτόνομο θέμα. Ωστόσο, η έρευνα άρχισε προσφάτως να ασχολείται με τη διάσταση του χώρου στην ανάγνωση των λογοτεχνικών έργων, ιδίως από την οπτική της «λογοτεχνίας της πόλης» και στη συνέχεια της «λογοτεχνίας του γενέθλιου τόπου» ή της «λογοτεχνίας της εντοπιότητας». Παρά την πύκνωση τέτοιων μελετών για την ελληνική λογοτεχνία, ελάχιστα αρθρώθηκε θεωρητικός λόγος σε σημείο που η απουσία του να αποτελεί σήμερα σοβαρό μειονέκτημα της νεοελληνικής φιλολογίας.

Βέβαια είναι διάχυτη η άποψη ότι ο γενέθλιος τόπος αποτελεί κυρίαρχο άξονα στη μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία, ιδιαίτερα στη μυθοποιητική διάστασή του. Για παράδειγμα ο νεοελληνιστής Ε. Γαραντούδης σημειώνει: *...η αναζήτηση του βιώματος της ιθαγένειας, η νοσταλγική μνημονική επιστροφή στον γενέθλιο χώρο, η προσπάθεια επανασύνδεσης όχι τόσο μαζί του όσο με τον χαμένο παράδεισο της παιδικής ηλικίας, αποτελούν κοινούς θεματικούς τόπους της μεταπολεμικής μας λογοτεχνίας.*

Με βάση τις παραπάνω σκέψεις οργανώνουμε εδώ και τρία χρόνια στο βιβλιοπωλείο Παπασωτηρίου μια σειρά παρουσιάσεων των λογοτεχνιών που γεννήθηκαν ή ζουν στην Αλεξανδρούπολη με τον γενικό τίτλο *Η λογοτεχνία στην Αλεξανδρούπολη*. Αναζητούμε σε μια ομάδα, κυρίως μεταπολεμικών και σύγχρονων, ποιητών και πεζογράφων τα ίχνη της ακριτικής πόλης στην ενδοχώρα των λογοτεχνικών κειμένων. Η φυσιογνωμία της κυριαρχεί στην τοπική λογοτεχνία; Το τοπογραφικό πλαίσιο της Αλεξανδρούπολης αποτελεί έναν άλλον δρόμο ανάγνωσης αυτής της λογοτεχνίας; Η πόλη μυθοποιείται και τελικά αποκτά ένα διαφορετικό λογοτεχνικό πρόσωπο; Αν συμβαίνει αυτό ο λογοτεχνικός της μύθος είναι πανομοιότυπος, παράλληλος ή διαφορετικός από τον κοινωνικό της μύθο;

Ερωτήματα που σε κάθε παρουσίαση μας απασχολούν έντονα και στα οποία κάθε περίπτωση αξιόλογου λογοτεχνικού έργου απαντά με τον δικό της τρόπο. Εντούτοις, σε γενικές γραμμές μπορούμε πλέον να υποστηρίξουμε ότι σε μια μερίδα λογοτεχνών της Αλεξανδρούπολης η πόλη πρωταγωνιστεί ως ένας αθέατος λογοτεχνικός ήρωας και μετατρέπεται σε κεντρικό μύθο του κειμενικού τους σύμπαντος ενώ σε άλλους, ίσως στους περισσότερους, η πόλη, χωρίς να ελλείπει, λειτουργεί απλώς ως ένα σκηνικό, το οποίο θα μπορούσε να αντικατασταθεί από οποιαδήποτε άλλη επαρχιακή πόλη.

Στην πρώτη κατηγορία κατασκευάζεται μια Αλεξανδρούπολη που αν και ενσωματώνει την Ιστορία στερείται ιστορικότητας. Δηλαδή η κειμενική Αλεξανδρούπολη είναι πλαστή, απατηλή και ανύπαρκτη υπάρχει μόνο ως προσωπικός λογοτεχνικός μύθος, ανεξαρτήτως από την πραγματική πόλη και έξω από τις ομοιότητες που επικαλείται μ' αυτήν. Η υπέρβαση των αντικειμενικών ορίων επιτυγχάνεται με την παράδοση σύμπλεξη Ιστορίας και τόπου. Οι τραυματικές εμπειρίες του ήρωα ή του αφηγητή του λογοτεχνικού κειμένου διασταυρώνονται αρμονικά με τον χώρο, καθορίζοντας αποφασιστικά την υποκειμενική/συναισθηματική στάση του απέναντι στον τελευταίο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η Αλεξανδρούπολη των Άλλων, των μη γηγενών συγγραφέων. Από το 1974 η Αλεξανδρούπολη δειλά αλλά σταθερά γίνεται ένα αναγνωρίσιμο τοπογραφικό στίγμα, κατά βάση στη βορειοελλαδίτικη πεζογραφία. Πολύ συχνά αυτό το βλέμμα των ξένων ανταμώνεται με το σκοτάδι που αποπνέει η *Πρέβεζα* του Καρυωτάκη. Δύο αποκλίνουσες εκδοχές λοιπόν, μια εσωτερική και μια εξωτερική, για την ίδια πόλη...

Πάντως, πέρα από τις όποιες εκτιμήσεις μας, η λογοτεχνία της Αλεξανδρούπολης είναι μια μικρογραφία της ευρύτερης ελληνικής λογοτεχνίας και αξίζει μια θέση στην ιστορία της. Μικρή προσφορά του βιβλιοπωλείου *Παπασωτηρίου* σε αυτήν την υπόθεση, εκτός από τη σειρά εκδηλώσεων *Η λογοτεχνία στην Αλεξανδρούπολη*, είναι και αυτή η ομότιτλη έκθεση λογοτεχνικού βιβλίου της Αλεξανδρούπολης. Ευχόμαστε να βρείτε ενδιαφέροντα βιβλία, να ανακαλύψετε άγνωστους ή ελάχιστα γνωστούς συγγραφείς, να συμπορευτούν οι εμπειρίες σας με τις εμπειρίες των λογοτεχνών από την πόλη μας. Ίσως τότε και να πορευτούμε προς μια ... άλλη θέαση του τόπου μας, να τον δούμε ωσάν ξένοι μα και με καημό δικό του...

Θανάσης Β. Κούγκουλος
Φιλολόγος

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

Σ' ένα σεντούκι μαύρης αγορᾶς θά σέ κρύψω
'Αλεξανδρούπολη
σάν μοιχαλίδα καί ιδίως τόν ὕπνο σου πού θγάζει
ὄλο κόκαλα χωρίς ἶχνος ψαχνοῦ νά χτίσω μαγειρεῖο
στό κέντρο
τοῦ φόβου σου γιά νά ξεπέφτουν οἱ στρατιῶτες
πού γυρίζουν μέ τίς
ἐκπρόθεσμες φωνές τους

καί
πηγαίνουν
νά
πιγοῦν
στόν

“Έβρο

Θανάσης Τζούλης,
Καί γάμον Έβρου τοῦ ποταμοῦ,
εκδ. Μανδραγόρας, Αθήνα 1996, σ. 69